

שורשים של סבתא חנה

נכתב ב-1997 על ידי הנכד אלירן לזר, בנה של גילה הבת

תעודת זהות

שם: חנה גרוס

תאריך לידה: 01.03.1929

מקום הלידה: וינה, אוסטריה

המעגל המשפחתי

הוריה של חנה, אוסקר ורבקה נוסבאום, היו אנשים דתיים. הם גרו בווינה, בשטח מרוכז של יהודים, ליד נהר הדנובה. אביה של חנה עבד כשמש בבית הכנסת המקומי. אימה הייתה עקרת בית. חנה נולדה כאשר אביה היה בן 34 ואמה בת 32. בביתה של חנה חיו 4 נפשות – ההורים, חנה, ואחותה המבוגרת ממנה ב-5 שנים, קלרה. השפה שדוברת בבית הייתה אידיש.

תחילת המלחמה

בשנת 1938, כשחנה הייתה בת 9, נגמרו החיים הטובים ליהודים באוסטריה. לילה לפני שהיטלר נכנס לאוסטריה, שמע השכן הצ'כי של משפחת נוסבאום מספר גרמנים במסבאה המקומית שדיברו על כך שמחר היטלר יגיע. ואכן, למחרת הגיעו הצבאות הגרמנים והתחילו לחפש את היהודים, לאסוף מהם תכשיטים ושאר חפצים בעלי ערך. מאימה של חנה נלקחו העגילים. כשבועיים לאחר מכן היה "ליל הבדולח"¹ שבו פרצו לבית משפחת נוסבאום ולקחו את אביה של חנה על מנת שיחתום שהוא עוזב. אביה של חנה אמר לגרמנים שאין צורך לגרש אותו, יש לו מסמכים והוא יכול להגיע לאנגליה. את חנה ואחותה גירשו מבית הספר. לאחר מכן הגיע לביתם צו שמוֹרָה להם לפנות את ביתם תוך יומיים. אחותה של חנה יצאה מהר מאוסטריה ברכבת של ילדים לכיוון אירלנד². אביה של חנה מצא, לאחר חיפושים רבים, מקום אחר לחיות בו - אצל ידידים שגרו באזור יותר נידח של אוסטריה - אזור תעשייתי, בו חנה גרה עם משפחתה בבקתה רעועה ומלאת פשפשים למשך חצי שנה. לאחר חצי שנה החליטו הוריה של חנה שיש להוציא אותה מאוסטריה. חנה יצאה, כמו אחותה, ברכבת של ילדים שעברה במספר ארצות - הולנד, בלגיה, צרפת. חנה המשיכה עם הרכבת עד אנגליה. מאנגליה עברה חנה, בת ה-10, באונייה לבלפסט שבאירלנד. במשך כל הנסיעה לבשה חנה תג באנגלית, בו היה כתוב את שמה, מהיכן הגיעה, ולאן מועדות פניה. באירלנד, אחותה של חנה, שמצאה משפחה יהודית מאמצת, סידרה אף לחנה משפחה מאמצת, איתם חייתה חנה במשך שנה, עד שאם המשפחה נפטרה ממחלה. חנה הועברה לחווה של "הפועל המזרחי"³.

¹ ליל הבדולח - הלילה שבין 9 ל-10 בנובמבר 1938, שבו נערך בכל רחבי הרייך השלישי (גרמניה ואוסטריה) פוגרום ביהודים. האירוע כונה כך בפי הגרמנים בשל רסיסי הזכוכית הרבים שהצטברו על הארץ כתוצאה מניפוץ הזוגיות של בתי מגורים, מוסדות ציבור ובתי עסק רבים של יהודים תושבי גרמניה.

² הקינדר-טרנספורט ("משלוח ילדים") - כינוי למשלוחי הצלה של 12,000 ילדים יהודים וילדים נוצרים לא-ארים משטחי גרמניה הנאצית לבריטניה בין דצמבר 1938 לפרוץ מלחמת העולם השנייה ב-1 בספטמבר 1939, מתוכם 10,000 ילדים יהודים. את ההחלטה על מבצע ההצלה קיבלה ממשלת בריטניה בעקבות אירועי ליל הבדולח.

אביה של חנה הועבר מאוסטריה למחנה "ניסקו"⁴ אשר בפולין. אימה של חנה הועברה לעיר הרוסית מודליבוריצ'ק, ולא ידוע מה עלה בגורלה.

האב הצליח לברוח מן המחנה שבפולין לעיר למברג (לבוב), והסתתר אצל אחיה של אשתו. האזור היה אז בשלטון רוסי, אבל נכבש מאוחר יותר ע"י הגרמנים. האב נתפס ע"י הגסטאפו ונורה למוות בשוק.

חנה, ששהתה כאמור בחוות "הפועל המזרחי", הלכה לבית ספר נוצרי בכפר, בו הכריחו אותה להישאר בכיתה בזמן התפילה. עד היום חנה זוכרת את התפילות בע"פ. אחת צחנה וחברותיה היו עובדות בשדות. הן היו מחביאות לעצמן תפוחי אדמה בקש על מנת שיישמרו, ומוציאות אותם בחורף. התפוחים היו קרים ומסריחים.

בגיל 14 חנה הועברה לבית ספר יוקרתי של בנות, שם היא למדה עד שגורשה ע"י הגרמנים בגיל 16. חנה הייתה בחווה עד סוף המלחמה, ולאחר מכן נסעה לבית מחסה באנגליה. זו הייתה תקופת צנע ומנהלות בית המחסה היו נותנות לילדים אוכל מקולקל. את האוכל הטוב היו שומרות לעצמם בכדי למכור אותו.

באותה תקופה חנה עבדה בבית חרושת לבגדים, שם הנוצריות היו מרחמות עליה ומדי פעם היו נותנות לה קצת לחם.

לאחר 3 שנים בבית המחסה, חנה מצאה משפחה של נוצרים שהייתה מוכנה לקחת אותה אליהם בתשלום.

יום אחד קיבלה חנה מכתב מדודתה בו הציעה הדודה לחנה לקבל אזרחות בריטית ולעלות ארצה. למכתב היה מצורף מעט כסף.

בגיל 21 היא עלתה ארצה באוניית "תיאודור הרצל" ופגשה את דודתה ברמת גן, שם עבדה בסלון של שמלות במשך שנה, והחליטה ללמוד עברית.

חנה הלכה לסוכנות ושם הציעו לה להגיע לקיבוץ עין השופט. חנה הגיעה לקיבוץ בשנת 1951 ולמדה עברית באולפן.

בקיבוץ חנה פגשה גם את בעלה בנימין והתחתנה איתו לאחר כחצי שנה.

לחנה ובנימין נולדו 5 ילדים, שני בנים ושלוש בנות - יהונתן, אורי, גילה, אורלי ורונית.

לאחר כל אותם השנים חנה ניסתה לאתר עוד אנשים ממשפחתה אך ללא הצלחה.

חנה התחילה לעבוד במתפרה, שם היא עובדת עד היום, כבר יותר מ-50 שנה.

³ **ההכשרה במיליילי Millisle** - חברי הקהילה היהודית בבלפסט קנו בכפר Millisle חווה חקלאית עבור חלוצי הבח"ד (ברית חלוצים דתיים). בחווה התקיימה הכשרה של הבח"ד החל משנת 1939. רבים מילדי ה- Kindertransport שמצאו מחסה זמני בבלפסט (Belfast) פונו ממנה מחשש שהגרמנים יפציצו את הערים הגדולות, והועברו להכשרה במילייל. ההכשרה במקום פעלה במשך כל שנות המלחמה, ולאחר מכן שימש המקום לקליטת ילדים ששרדו את השואה.

⁴ **מחנה ניסקו** – כפר באיזור לובלין שאליו נשלחו יהודים מאיזור וינה וצ'כיה החל מאוקטובר 1939.

בדצמבר 2015 העבירה חנה את ספר הזיכרונות שלה למוזיאון "יד ושם". מנהל מוזיאון החפצים של "יד ושם", מיכאל טל, בא לראיין את חנה על ספר הזיכרונות. בינואר 2016 העבירה חנה סיכה שקיבלה מאביה כאשר נפרדה ממנו לפני העלייה לרכבת. לדבריה היא קיבלה את הסיכה כדי לשכנע אותה להיפרד מהמשפחה. גם ספר הזיכרונות נרכש על ידה לפני הפרידה מהמשפחה כדי שאביה יצייר לה ויכתוב מילות הקדשה. מילות ההקדשה של אביה בספר הזיכרונות: "הפרחים סופם לנבול אך אהבת אב לבתו לעולם נשארת"

28/12/2015

לכבוד
חנה גרוס
קיבוץ עין השופט
19237

שלום רב חנה,
ברצוני להודות לך על כך שתרמת לאוסף החפצים ביד ושם את ספר הזכרונות שבו כתבת ובו כתבו לך חבריך, לאחר שעזבת את וינה ועברת לאירלנד במסגרת הקינדרטרנספורט.

ספר הזכרונות נרשם באוסף החפצים של מוזיאון יד ושם במספר - 15995

ספר הזכרונות ישמר ביד ושם ויהווה עדות לקורותיך, ילדה בת 10 שעזבה את וינה בגפה למקום לא ידוע, ולמרות הכל התגברה על קשיי השפה וההתאקלמות, עלתה ארצה והקימה משפחה למופת. כמו כן יהיה זה זכרון ועדון למבצע 'קינדרטרנספורט' שאפשר את הצלתם של ילדים רבים.

ברצוני להודות לך על הביקור בביתך בקיבוץ עין השופט ובו מסרת לי מידע נוסף אודות החברים שרשמו בספר הזכרונות וכן תצלומים מהתקופה.

בברכה,
מיכאל טל
אוצר ומנהל מחלקת החפצים
מוזיאון יד ושם